

УДК 316.42:17

DOI <https://doi.org/10.32782/hst-2025-25-102-03>

ТРАНСФОРМАЦІЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ЯК ОДИН ІЗ ЕЛЕМЕНТІВ ЕПОХИ ПОСТПРАВДИ

ВЕРСТИН, АНДРІЙ¹

Анотація

Ця стаття присвячена філософському осмисленню та аналізу трансформації моральних цінностей, що відбувається у сучасному суспільстві, яке функціонує в умовах епохи постправди. Дослідження обґрунтовує, що цей аксіологічний зсув є не побічним, а фундаментальним елементом, що визначає механізми функціонування постправди як стійкої культурної установки. Автор виходить із положення, що постмодерністський скепсис щодо універсальних метанаративів створив ідеологічну порожнечу та інтелектуальне підґрунтя для релятивізації істини, що згодом була заповнена емоційно насиченою, факто-ігноруючою риторикою епохи постправди. Ключовим науковим результатом є виявлення та детальний аналіз домінування морального релятивізму, який витісняє універсальні етичні імперативи і призводить до індивідуалізації та приватизації моралі. Цей процес перетворює моральність із колективного регулятора на елемент особистої ідентичності чи персонального брендингу, посилюючи ерозію етичної відповідальності та соціальну фрагментацію. Особлива увага приділяється обґрунтуванню того, що в умовах постправди етика набуває інструментального характеру. Моральна легітимація політичних рішень через апеляцію до емоцій та «вищої моралі» своєї групи замінює раціональну аргументацію та об'єктивний аналіз. Це створює етичну дисфункцію у публічній сфері, руйнує довіру до інститутів, заснованих на фактах і законі, і посилює авторитарну спокосу. Крім того, трансформація цінностей ускладнює етичне управління соціальними інноваціями та новими технологіями, такими як ШІ, через відсутність консенсусу щодо моральних рамок. У висновках наголошується на критичній необхідності пошуку нового морального якоря. Конструктивні стратегії включають звернення до плюралістичного універсалізму – примирення плюралізму з мінімальним універсальним ядром етики, а також відновлення аксіологічного статусу істини як фундаментального морального імперативу для забезпечення стійкості демократичних суспільств.

Ключові слова: постправда, моральні цінності, релятивізм, постмодернізм, аксіологічна криза, індивідуалізація моралі, етична відповідальність, плюралістичний універсалізм, етика емоцій, метанаративи.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Епоха постправди, де емоції та особисті переконання превалюють над об'єктивними фактами, визначає сучасну соціокультурну та політичну реальність. У загальному вигляді проблема полягає у критичній трансформації моральних цінностей, спричиненій руйнуванням універсальних етичних стандартів під впливом постмодерністського релятивізму. Це явище має прямий зв'язок із важливим практичним завданням – забезпеченням стабільності та згуртованості демократичних суспільств. В умовах, коли мораль фрагментована, а істина знецінена, стає неможливим досягнення консенсусу щодо спільних дій та засудження неправомірних вчинків. Наукове завдання полягає у філософському осмисленні механізмів цієї трансформації та розробці аксіологічних стратегій протидії, що є ключовим для збереження етичної цілісності публічної сфери та запобігання посиленню авторитарних тенденцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких представлено вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Проблема взаємодії моралі, істини та політики в умовах постправди є предметом активних міждисциплінарних досліджень. Автор спирається на філософські та соціологічні праці, що окреслюють теоретичні рамки проблеми. Фундаментальні основи класичної аксіології та її протиставлення релятивізму представлені у роботах Д. Георгієва (Georgiev, 1994), який обґрунтовує необхідність мінімального об'єктивного ядра цінностей. Критику постмодерністського розмивання метанаративів та його вплив на моральну трансформацію досліджує В. Верстин (Верстин, 2023), вказуючи на фрагментацію етики. Феномен морального релятивізму та його загрозу людській гідності детально аналізує І. Онвуатуегву (Onwuatuegwu, 2020). Сучасне, контекстуальне розуміння моралі, що відображає мінливі виклики, висвітлює В. Сметц (Yemets, 2018). Особливу увагу приділено впливу постправди на публічну комунікацію, що розкрито у працях Л. Лазар (Lazăr, 2014), яка описує етичну дисфункцію публічної сфери та роль

¹ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
E-mail: andriiverstyn8@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-6958-852X>

ехокамер. Політичні аспекти та інструменталізація моралі для формування зовнішньополітичних поглядів аналізуються у дослідженні Д. Керцера та ін. (Kertzer et al., 2014). З погляду пошуку конструктивних рішень, використовується концепція плюралістичного універсалізму К. Коррадетті (Corradetti, 2022) та ідеї трансцендентальної антропології А. Акріву (Akrivou, González, 2021), які пропонують шляхи відновлення універсальних етичних засад.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття. Незважаючи на значний інтерес до феноменів постмодернізму та постправди, недостатньо глибоко досліджений аксіологічний зв'язок між ними: як саме постмодерна релятивізація створила умови для експлуатації емоцій у постправді. Залишається малодослідженим питання системного впливу індивідуалізації та приватизації моралі на етичне управління соціальними інноваціями та технологічними процесами, як-от штучний інтелект. Невіршеною частиною проблеми є також розробка чітких етичних стратегій на основі плюралістичного універсалізму, які могли б протистояти моральній поляризації в публічній сфері, зберігаючи при цьому необхідний суспільний плюралізм.

Методологія дослідження. У дослідженні застосовано комплексний міждисциплінарний підхід, що поєднує філософські та соціологічні методи. Основним є аксіологічний аналіз, спрямований на виявлення ієрархії та трансформації моральних цінностей. Використовується феноменологічний метод для осмислення сутності постправди як стійкої культурної установки, а не лише інформаційного явища. Компаративістський метод застосовано для зіставлення класичних універсалістських концепцій моралі з постмодерністськими та постправдовими релятивістськими моделями. Метод філософського обґрунтування використовується для аргументації необхідності відновлення аксіологічного статусу істини як основи для нового морального якоря.

Об'єктом дослідження є процес трансформації моральних цінностей у сучасному західному суспільстві, що характеризується домінуванням інформаційних технологій та феноменом постправди.

Предметом дослідження є аксіологічні механізми, що спричиняють релятивізацію, індивідуалізацію та інструменталізацію моральних цінностей, а також їхній вплив на підірвання суспільної довіри, етичну дисфункцію публічної сфери

та формування авторитарної спокуси в епоху постправди.

Метою статті є виявлення та аналіз ключових аспектів трансформації моральних цінностей під впливом постмодернізму та епохи постправди, а також обґрунтування необхідності розробки нових універсальних етичних засад для відновлення суспільної цілісності.

Завданнями дослідження є:

1. Окреслити теоретичні основи моральних цінностей та визначити вплив постмодернізму як каталізатора їхньої релятивізації.

2. Визначити сутність епохи постправди, охарактеризувати її механізми та їхню взаємодію з морально-етичними нормами.

3. Проаналізувати наслідки домінування морального релятивізму, індивідуалізації етики та її інструменталізації в політичній сфері.

4. Обґрунтувати пошук нових, стійких етичних основ (плюралістичний універсалізм) як необхідну стратегію протидії кризі.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Традиційна філософія, від античності до доби Просвітництва, прагнула зафіксувати моральні цінності як істини, що існують незалежно від людської волі чи культурних умов. Ці цінності – справедливість, доброчесність, обов'язок – сприймалися як об'єктивні регулятори соціальних відносин. Однак у ХХ столітті ця об'єктивність стала предметом гострої критики. Дискусія про те, чи є моральні цінності об'єктивними чи лише соціальними конструктами, набула особливої гостроти. Деякі дослідники, як-от Д. Георгієв, продовжують стверджувати, що моральні цінності у сфері соціальних відносин, попри їхню культурну варіативність, володіють певною об'єктивною сутністю. Ця об'єктивність випливає з необхідності підтримання самого суспільного життя та людського співіснування (Georgiev, 1994, P. 51-53).

Без цього мінімального об'єктивного ядра, що охоплює фундаментальні принципи, такі як заборона безпідставного насильства, суспільство не могло б функціонувати. На противагу цьому, сучасне розуміння моралі часто акцентує увагу на її динамічному та контекстальному характері. Мораль розглядається не як набір незмінних догм, а як постійно оновлювана система норм і принципів, що виконує регулятивну та оцінну функцію, віддзеркалюючи мінливі потреби та виклики суспільства (Yemets, 2018, P. 96-98).

В умовах релятивістського натиску, деякі філософи шукають нові, більш стійкі основи для етики, що виходять за межі суто культурного релятивізму. Одним із таких напрямів є трансцендентальна антропологія, яка пропонує відійти від персоналістичної етики чеснот, орієнтованої на індивідуальні характеристики, до пошуку універсальної основи в самій структурі людського буття. Цей підхід підкреслює, що, незважаючи на культурні відмінності, існують спільні трансцендентальні умови, необхідні для автентичного людського існування та ефективної міжособистісної комунікації (Akrivou, González, 2021, P. 1-3).

Філософія постмодернізму створила інтелектуальний клімат, який виявився вкрай сприятливим для виникнення епохи постправди. Центральною тезою постмодерну є скепсис щодо метанаративів – великих, всеосяжних і універсальних історій чи систем (релігійних, наукових, політичних), які традиційно легітимізували знання та мораль. В результаті, відбувається розмивання універсальних істин, включаючи універсальні моральні імперативи. У постмодерну добу трансформація моральних цінностей іде шляхом їхньої релятивізації та індивідуалізації (Верстин, 2023, С. 35).

Коли великі наративи втрачають авторитет, моральна істина перетворюється на одну з багатьох «правд», а етика з універсального закону стає справою особистого, ситуативного вибору. Ця постмодерна трансформація призвела до трьох ключових наслідків у сфері етики. По-перше, виникла фрагментація моральних норм, де існують паралельні, часто конфліктуючі, етичні системи. По-друге, спостерігається інтенсивний плюралізм поглядів на добро та зло, який унеможливує досягнення суспільного консенсусу. По-третє, зросла недовіра до інститутів, які раніше виконували роль моральних авторитетів (Верстин, 2023, С. 37).

Таким чином, постмодернізм радикалізував перехід від етики, заснованої на об'єктивній, зовнішній істині, до етики, заснованої на суб'єктивному переживанні та ідентичності. Ця відмова від спільної, перевіреної істини як основи для моралі створила ідеологічну порожнечу, яку пізніше заповнила емоційно насичена, факто-ігноруюча риторика епохи постправди. У цьому контексті мораль втрачає свою функцію соціального регулятора, перетворюючись на інструмент самоідентифікації або політичної маніпуляції

Постправда – це не просто фальшиві новини чи свідомо брехня. Це стійка культурна уста-

новка, в якій апеляція до емоцій та особистих переконань є значно ефективнішою у формуванні громадської думки, ніж звернення до об'єктивних фактів. Сутність цього явища полягає у створенні суспільного клімату, де істина втрачає свій аксіологічний статус як вища цінність, і стає лише однією з можливих інтерпретацій, рівноправною з іншими, що краще відповідають емоційному запиту аудиторії. Ключова відмінність полягає в тому, що традиційна брехня вимагає приховування істини, тоді як постправда істину знецінює (Lazăr, 2014, P. 373).

Центральну роль у розквіті постправди відіграють сучасні засоби масової комунікації, особливо соціальні мережі. Вони не лише прискорюють розповсюдження інформації, але й створюють інформаційні бульбашки та ехокамери, де користувачі спілкуються лише з тими, хто поділяє їхні погляди та упередження. У цих замкнених просторах, як зазначає Л. Лазар, публічна комунікація сприяє не діалогу та критичному мисленню, а консолідації ідентичності навколо емоційно заряджених наративів (Lazăr, 2014, P. 374).

В умовах постправди традиційні межі між істиною, політикою та мораллю стають вкрай розмитими, а етика перетворюється на інструмент влади. Філософський прагматизм, який розглядає істину як те, що працює найкраще для спільноти, пропонував механізм обговорення як шлях до моральної та політичної істини (Misak, 2000, P. 1-5). Однак епоха постправди демонструє спотворене використання цього механізму: «істина» обирається не через раціональне обговорення фактів, а через її ефективність у мобілізації емоцій і досягненні політичних цілей. Цей зсув має вирішальне значення для взаємодії моралі та політики. Як зазначав В. Проданов ще на початку 90-х, у світі, що швидко змінюється, політичні інтереси все частіше апелюють до моральних почуттів, щоб легітимізувати свої дії (Prodanov, 1994, P. 11-14).

У постправді цей процес досягає свого піку: політики використовують мову морального обурення або моральної винятковості, щоб виправдати суперечливі рішення. Якщо політичне рішення відчувається як «морально правильне» для певної групи, його відповідність фактам чи міжнародному праву відходить на другий план. Це створює середовище, де моральна цілісність політичного класу та суспільства в цілому підривається. Крім того, моральні цінності стають критичним фактором, що формує не лише вну-

трішню, а й зовнішню політику. Дослідження показують, що індивідуальні моральні основи (наприклад, акцент на вірності групі, авторитеті чи чистоті) глибоко впливають на ставлення до зовнішньополітичних питань, таких як війна, допомога чи міграція (Kertzer, 2014, P. 825-827).

Центральним наслідком взаємодії постмодернізму та епохи постправди є радикальна трансформація моральних цінностей, що виражається у відмові від універсальних стандартів на користь суб'єктивних та індивідуалізованих етичних систем. Цей процес є багатограним і має глибокі соціокультурні наслідки, змінюючи саме поняття добра і зла у публічному просторі.

Якщо постмодернізм надав моральному релятивізму філософське обґрунтування, то епоха постправди перетворила його на домінуючу соціальну практику. Моральний релятивізм стверджує, що не існує єдиної, абсолютної моральної істини; натомість моральні судження є відносними та залежать від культурних, історичних або індивідуальних рамок. У контексті постправди це означає, що особисте переконання або групова емоція стає вищим критерієм моральної оцінки, а не перевірений факт чи загальновизнаний етичний принцип. Філософ Девід Веллеман детально досліджує засади релятивізму, стверджуючи, що моральні судження часто є вираженням наших ставлень або реакцій, які дійсні лише в певному соціальному контексті, що руйнує ідею універсальної етичної реальності. Якщо немає спільної моральної реальності, на яку можна посперитися, то моральна «правильність» стає питанням узгодженості всередині окремої, часто ідеологічно замкненої, спільноти (Velleman, 2015, P. 1-5).

Цей контемпоративний релятивізм несе пряму загрозу для фундаментального поняття людської гідності, оскільки він знецінює універсальні моральні заборони. Дослідження І. Онвуатуегву показує, що якщо всі моральні оцінки є лише «рівноправними» точками зору, втрачається моральна підстава для засудження актів, які об'єктивно порушують гідність людини (Onwuatuegwu, 2020, P. 1-2).

Релятивізм, таким чином, може бути використаний як зручний інструмент для моральної амністії будь-яких дій, якщо вони виправдовуються «альтернативною правдою» або «нашою» мораллю. Це призводить до значного підризу соціальної згуртованості, оскільки спільна етична база, необхідна для функціонування суспільства, розпадається. З філософської точки зору, це також є продовженням аксіологічної дискусії про

об'єктивність цінностей у сфері соціальних відносин, де релятивізм стає домінуючим, витісняючи універсалістські позиції, що визнавали певну автономну, позаконтекстуальну цінність моральних імперативів (Georgiev, 1994, P. 51-53).

Кожна група створює власні моральні кодекси, що призводить до неможливості етичного діалогу між ними, посилюючи ідеологічний розкол. Як реакція на цей радикальний релятивізм, філософія пропонує концепцію плюралістичного універсалізму. Ця теорія, розроблена, зокрема, К. Коррадетті, прагне примирити універсальний характер прав людини з культурним та моральним плюралізмом. Вона визнає, що хоча існують різні способи життя та культурно обумовлені моральні норми (плюралізм), має зберігатися мінімальне універсальне ядро етичних вимог, які не можуть бути порушені, незалежно від контексту (Corradetti, 2022, P. 10-15). У цьому ядрі зазвичай фігурує принцип людської гідності та основні права. Однак епоха постправди ускладнює реалізацію цього універсалізму, оскільки навіть існування «мінімального ядра» може бути поставлено під сумнів через маніпуляцію фактами та емоціями.

Епоха постправди не лише релятивізує, але й активно індивідуалізує мораль, перетворюючи її з колективного обов'язку на приватний вибір. Ця приватизація моралі є логічним продовженням постмодерністської тенденції до підвищення значущості індивіда над спільнотою, де відбувається очевидний перехід від колективних (комунітарних) цінностей (наприклад, солідарність, обов'язок перед спільнотою) до індивідуальних цінностей (самореалізація, автентичність, психологічний комфорт, успіх). Внаслідок цього, моральна оцінка дії все частіше залежить від того, наскільки вона відповідає особистому відчуттю правильності, а не загальноприйнятим нормам (Yemets, 2018, P. 96-98).

У цифровому світі, особливо в соціальних медіа, моральні позиції часто використовуються як засіб персонального брендингу та чіткого визначення своєї групової ідентичності. Публічно висловлене моральне обурення стає формою соціального капіталу. Таким чином, моральні цінності стають не керівництвом до дії, а декларацією приналежності, що лише поглиблює розкол між групами. Це породжує значні проблеми з етичною відповідальністю. В умовах фрагментованої та індивідуалізованої моралі, а також анонімності та віддаленості комунікації, індивіду стає легше уникати відпові-

дальності за свої морально сумнівні дії. Якщо єдиного, зовнішнього морального арбітра не існує, то провина може бути легко перекладена на «іншу» правду або на «ворожу» групу, що ускладнює сучасне розуміння моралі як регулятора соціальних відносин (Yemets, 2018, P. 98-100).

Ба більше, ця трансформація моральних цінностей має прямий і значний вплив на сприйняття та інтеграцію соціальних інновацій. Соціальні інновації – від нових моделей управління до біотехнологій – вимагають етичної легітимації та суспільної згоди (Lazarov, 1994, P. 55-57). Коли моральні цінності є розмитими, суспільству критично важко оцінити, які інновації є етично прийнятними, а які несуть приховані загрози. Наприклад, впровадження штучного інтелекту (ШІ) вимагає чітких етичних рамок щодо відповідальності, справедливості та приватності. Однак, якщо немає єдиного морального компаса, консенсус щодо таких рамок стає проблематичним. В результаті, суспільство стикається з ризиками гальмування прогресу через страх моральної неоднозначності та безконтрольності впровадження технологій, які можуть поглибити соціальну нерівність або порушити фундаментальні права. Таким чином, трансформація цінностей в умовах постправди не лише впливає на етику, а й ускладнює етичне управління інноваційними та технологічними процесами у суспільстві (Lazarov, 1994, P. 58-60).

Коли істина стає суб'єктивною, а мораль релятивною, довіра до інституцій, які базуються на фактах і законі, неминуче руйнується. Це стосується судів, науки, традиційних медіа та державних установ. Якщо моя емоційна «правда» важливіша за науковий факт чи юридичний прецедент, тоді експертиза та об'єктивні докази втрачають свій моральний авторитет. Наслідки цього є глибокими, особливо у сфері правових і політичних систем. Політичні рішення все частіше ґрунтуються не на раціональному аналізі чи довгостроковій стратегії, а на емоційній та моральній мобілізації електорату. Це є переходом від етики переконань (заснованої на універсальних раціональних принципах) до етики емоцій (заснованої на груповій ідентичності та миттєвому обуренні). Така моральна легітимація політичних рішень через емоції дозволяє політикам виправдовувати дії, що є сумнівними з точки зору універсальної етики, апелюючи до «вищої моралі» своєї групи або «справжньої правди», яку інші відмовляються бачити (Kertzer., 2014, P. 825-840).

Це підтверджує тезу, що моральні цінності формують зовнішньополітичні погляди, і в епоху постправди цей механізм стає інструментом маніпуляції (Kertzer., 2014, P. 825-827). Зрештою, це створює умови для авторитарної спокуси, коли лідер, стверджуючи, що він володіє «справжньою» моральною істиною, може ігнорувати демократичні процедури та об'єктивні факти, що є критичним моментом у співвідношенні моралі і політики (Prodanov, 1994, P. 11-21).

Публічна комунікація в епоху постправди перестає бути засобом для досягнення консенсусу і перетворюється на поле моральної поляризації та дискурсивної війни. Людміла Лазар справедливо зазначає, що криза публічної комунікації напряму пов'язана з занепадом моральних цінностей у сучасному суспільстві. Коли моральні цінності релятивізуються та прив'язуються до ідентичності, політичний опонент перестає бути просто носієм іншої думки. Він стає моральним ворогом, чия «інша правда» загрожує самій основі нашої моральної системи (Lazăr, 2014, P. 375-376).

Цей процес робить діалог неможливим, оскільки діалог вимагає спільної поваги до істини та бажання домовитися. Це також ускладнює реалізацію прагматистських ідеалів, де істина та моральність мали б виникати через відкрите та раціональне обговорення (Misak, 2000, P. 1-5).

Натомість, моральні почуття, такі як обурення, гнів, страх або співчуття, систематично використовуються для маніпуляції та дезінформації. Інформація подається не як факт, а як емоційно насичений моральний заклик, який має переконати аудиторію в абсолютній неправоті опонентів. Це призводить до ерозії раціональної аргументації на користь чистої емоційної реакції. Ця етична дисфункція публічної сфери є критичною загрозою для демократії, оскільки демократичний процес вимагає здатності громадян до спільної моральної деліберативної дії на основі спільних фактів (Misak, 2000, P. 12-15).

Незважаючи на глибоку кризу, суспільство не може існувати в стані повної моральної невідзначеності. Дефіцит універсальних цінностей створює потребу в новому моральному якорі. Цей пошук може мати як деструктивний, так і конструктивний характер. Деструктивні відповіді на релятивізм – це повернення до жорстких, тоталітарних або фундаменталістських ідеологій. Такі системи пропонують прості, абсолютні моральні відповіді на складні виклики, використовуючи страх і гнів, щоб залучити тих, хто вто-

мився від моральної невизначеності постправди (Corradetti, 2022, P. 8-9). Конструктивний пошук включає: відновлення Істини як моральної цінності через акцент на медіаграмотності та критичному мисленні як на нових моральних імперативах; розробку глобальних етичних кодексів для нових технологій, таких як ШІ, для забезпечення етичного управління інноваціями; а також активне впровадження ідей плюралістичного універсалізму (Corradetti, 2022, P. 10-15), щоб примирити різноманіття з мінімальною універсальною етикою, зберігаючи повагу до гідності кожної людини. Виклики, що стоять перед сучасним суспільством, є викликами морального вибору у світі, де моральний компас втратив свою магнітну північ. Трансформація моральних цінностей в епоху постправди вимагає не лише аналізу, але й активної розробки стратегій для відновлення суспільної етичної цілісності.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Проведене дослідження підтверджує, що епоха постправди є не випадковим явищем, а системним наслідком глибокої аксіологічної кризи, закладеної постмодернізмом. Скепсис щодо універсальних метанаративів створив інтелектуальну основу для релятивізації істини, що згодом була інструменталізована в публічній сфері. Таким чином, головний висновок полягає в тому, що трансформація моральних цінностей, а саме знецінення істини як вищої моральної категорії, є фундаментальним механізмом, який дозволяє емоціям та особистим переконанням домінувати над об'єктивними фактами. Це призводить до критичного підриву самого поняття спільної етичної реальності, необхідної для функціонування суспільства.

Ключовими результатами трансформації є домінування морального релятивізму та перехід до індивідуалізації й приватизації етики. Мораль перестає бути універсальним регулятором і стає інструментом групової ідентифікації або особистого брендингу. Це має прямі деструктивні наслідки для етичної відповідальності, оскільки в умовах фрагментованої та анонімної комунікації індивіду легко уникнути провини, апелюючи до «своїх» правди. Ба більше, у політичній сфері етика перетворюється на інструмент влади. Рішення легітимізуються через емоційну мобі-

лізацію та апеляцію до «вищої моралі» певної групи, що є переходом від етики переконань до етики емоцій. Ця інструменталізація створює сприятливі умови для посилення авторитарних тенденцій і підриває довіру до інститутів, заснованих на законі та експертизі.

Фрагментація моральних цінностей поширюється за межі політичної комунікації, суттєво ускладнюючи етичне управління суспільним та технологічним розвитком. Відсутність єдиного морального компаса робить досягнення консенсусу щодо етичних рамок для соціальних інновацій, включаючи впровадження штучного інтелекту, майже неможливим. Суспільство стикається з подвійним ризиком: або гальмування прогресу через страх моральної невизначеності, або безконтрольне впровадження технологій, що може поглибити соціальну нерівність та порушити фундаментальні права. Тому відновлення етичної цілісності є необхідною передумовою для відповідального управління інноваційними процесами.

З огляду на глибину аксіологічної кризи, ключовим завданням філософії є пошук нових, стійких етичних основ. Дослідження обґрунтовує, що протидією деструктивним наслідкам релятивізму є плюралістичний універсалізм – концепція, що дозволяє примирити культурний плюралізм із необхідністю збереження мінімального універсального ядра етичних вимог, невід'ємних від людської гідності та основних прав. Це вимагає від суспільства та освітніх систем активного відновлення аксіологічного статусу Істини та культивування критичного мислення як життєво важливих моральних імперативів.

Подальші розвідки повинні бути сфокусовані на практичних аспектах реалізації цього нового морального якоря. Це включає дослідження механізмів впровадження плюралістичного універсалізму у міжнародну та національну політику. Критично важливим є аналіз впливу індивідуалізованої моралі на проблему делегування моральної відповідальності алгоритмам Штучного Інтелекту. Необхідне також вивчення стратегій трансформації етики емоцій у конструктивні форми раціонального діалогу та пошук шляхів зміцнення моральної стійкості ключових демократичних інституцій в умовах постійних інформаційних та моральних атак.

Список використаних джерел

- Верстин А. Трансформація моральних цінностей у постмодерну добу: філософський та аксіологічний аспект. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2023. Вип. 49. С. 35-38. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.49.3>
- Akrivou K., González M. J. F. Beyond Personalist Virtue Ethics: Transcendental Anthropology and its Implications for Interpersonal Communication. *Frontiers in Communication*. 2021. Vol. 6. P. 1-12. DOI: <https://doi.org/10.3389/fcomm.2021.712501>
- Corradetti C. Relativism and Human Rights: A Theory of Pluralist Universalism. 2022. 221 p. DOI: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4279609>
- Georgiev D. Moral Values in the Field of Social Relations: The Objectivity of Values. *Morality and Public Life in a Time of Change. Bulgarian Philosophical Studies*. Vol. 1. 1994. P. 51-53. URL: <https://www.crvp.org/publications/Series-IVA/IVA-6.pdf>
- Kertzer J. D., Powers K. E., Rathbun B. C., Iyer R. Moral Support: How Moral Values Shape Foreign Policy Attitudes. *The Journal of Politics*. 2014. Vol. 76, № 3. P. 825–840. DOI: <https://dx.doi.org/10.1017/S0022381614000073>
- Lazăr L. Public communication and moral values in the contemporary society. *Political and cultural communication*. 2014. Vol. 9, № 13. P. 373-376. URL: https://www.ijcr.eu/articole/214_12%20-%20Ludmila%20Lazu0103r%20-%20Public%20communication%20and%20moral%20values%20in%20the%20contemporary%20society.pdf
- Lazarov M. Values and Social Innovations in the Contemporary World. *Morality and Public Life in a Time of Change. Bulgarian Philosophical Studies*. Vol. 1. 1994. P. 55-62. URL: <https://www.crvp.org/publications/Series-IVA/IVA-6.pdf>
- Misak C. Truth, Politics, Morality: Pragmatism and deliberation. London and New York: Routledge. 2000. 193 p. URL: <https://scispace.com/pdf/truth-politics-morality-pragmatism-and-deliberation-37g15ug1ge.pdf>
- Onwuatuwegwu I. N. Contemporary relativism: a question to human dignity. *International Journal of Scientific Research in easy and case studies*. 2020. Vol. 1, №1. P.1-11. URL: <https://www.eajournals.org/wp-content/uploads/Contemporary-Relativism.pdf>
- Prodanov V. Morality and Politics in a Changing World. *Morality and Public Life in a Time of Change. Bulgarian Philosophical Studies*. Vol. 1. 1994. P. 11-21. URL: <https://www.crvp.org/publications/Series-IVA/IVA-6.pdf>
- Velleman D. J. Foundations for Moral Relativism. Ed. 2. Cambridge: Open Book Publishers, 2015. 158 p. URL: <https://books.openbookpublishers.com/10.11647/obp.0086.pdf>
- Yemets O. The Modern Concept of Moral and Morality. *Naukovij visnik Nacional'noi akademii vnutrisnih sprav*. 2018. № 2 (107). P. 96-104. URL: <file:///D:/Programs/Desktop/download/855-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1729-1-10-20180925.pdf>

References

- Verstyh, A. (2023). Transformation of moral values in the postmodern era: Philosophical and axiological aspect [Трансформація моральних цінностей у постмодерну добу: філософський та аксіологічний аспект]. *Вісник Львівського університету. Серія Філософсько-політологічні студії*, (49), 35–38. <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.49.3>
- Akrivou, K., & González, M. J. F. (2021). Beyond personalist virtue ethics: Transcendental anthropology and its implications for interpersonal communication. *Frontiers in Communication*, 6, 1–12. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2021.712501>
- Corradetti, C. (2022). *Relativism and Human Rights: A Theory of Pluralist Universalism*. SSRN. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4279609>
- Georgiev, D. (1994). Moral values in the field of social relations: The objectivity of values. In M. A. L. N. M. B. E. G. O. P. R. S. S. H. L. H. (Ed.), *Morality and public life in a time of change (Bulgarian philosophical studies, Vol. 1, pp. 51–53)*. The Council for Research in Values and Philosophy. <https://www.crvp.org/publications/Series-IVA/IVA-6.pdf>
- Kertzer, J. D., Powers, K. E., Rathbun, B. C., & Iyer, R. (2014). Moral support: How moral values shape foreign policy attitudes. *The Journal of Politics*, 76(3), 825–840. <https://dx.doi.org/10.1017/S0022381614000073>
- Lazăr, L. (2014). Public communication and moral values in the contemporary society. *Political and Cultural Communication*, 9(13), 373–376. https://www.ijcr.eu/articole/214_12%20-%20Ludmila%20Lazu0103r%20-%20Public%20communication%20and%20moral%20values%20in%20the%20contemporary%20society.pdf
- Lazarov, M. (1994). Values and social innovations in the contemporary world. In M. A. L. N. M. B. E. G. O. P. R. S. S. H. L. H. (Ed.), *Morality and public life in a time of change (Bulgarian philosophical studies, Vol. 1, pp. 55–62)*. The Council for Research in Values and Philosophy. <https://www.crvp.org/publications/Series-IVA/IVA-6.pdf>
- Misak, C. (2000). *Truth, politics, morality: Pragmatism and deliberation*. Routledge. <https://scispace.com/pdf/truth-politics-morality-pragmatism-and-deliberation-37g15ug1ge.pdf>

Onwuatuegwu, I. N. (2020). Contemporary relativism: a question to human dignity. *International Journal of Scientific Research in Easy and Case Studies*, 1(1), 1–11. <https://www.eajournals.org/wp-content/uploads/Contemporary-Relativism.pdf>

Prodanov, V. (1994). Morality and politics in a changing world. In M. A. L. N. M. B. E. G. O. P. R. S. S. S. H. L. H. (Ed.), *Morality and public life in a time of change (Bulgarian philosophical studies*, Vol. 1, pp. 11–21). The Council for Research in Values and Philosophy. <https://www.crvp.org/publications/Series-IVA/IVA-6.pdf>

Velleman, D. J. (2015). *Foundations for moral relativism* (2nd ed.). Open Book Publishers. <https://books.openbookpublishers.com/10.11647/obp.0086.pdf>

Yemets, O. (2018). The modern concept of moral and morality. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoi Akademii Vnutrishnikh Sprav*, (2)107, 96–104.

ANDRIY, VERSTYN – PhD candidate (Doctor of Philosophy),
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)
E-mail: andriiverstyn8@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-6958-852X>

TRANSFORMATION OF MORAL VALUES AS ONE OF THE ELEMENTS OF THE POST-TRUTH ERA

Abstract

This article is devoted to the philosophical understanding and analysis of the transformation of moral values taking place in contemporary society, which functions in the conditions of the post-truth era. The study argues that this axiological shift is not incidental, but a fundamental element that determines the mechanisms of post-truth functioning as a stable cultural attitude. The author proceeds from the position that postmodern scepticism about universal metanarratives has created an ideological vacuum and an intellectual basis for the relativisation of truth, which was subsequently filled with the emotionally charged, fact-ignoring rhetoric of the post-truth era. The key scientific result is the identification and detailed analysis of the dominance of moral relativism, which supplants universal ethical imperatives and leads to the individualisation and privatisation of morality. This process transforms morality from a collective regulator into an element of personal identity or personal branding, exacerbating the erosion of ethical responsibility and social fragmentation. Particular attention is paid to substantiating the fact that, in post-truth conditions, ethics takes on an instrumental character. The moral legitimisation of political decisions through appeals to the emotions and «higher morality» of one's own group replaces rational argumentation and objective analysis. This creates ethical dysfunction in the public sphere, undermines trust in institutions based on facts and the law, and reinforces the temptation to authoritarianism. In addition, the transformation of values complicates the ethical management of social innovations and new technologies, such as AI, due to the lack of consensus on moral frameworks. The conclusions emphasise the critical need to find a new moral anchor. Constructive strategies include turning to pluralistic universalism – reconciling pluralism with a minimal universal core of ethics – and restoring the axiological status of truth as a fundamental moral imperative for ensuring the sustainability of democratic societies.

Key words: post-truth, moral values, relativism, postmodernism, axiological crisis, individualisation of morality, ethical responsibility, pluralistic universalism, ethics of emotions, metanarratives.

© The Authors(s) 2025
This is an open access article under
The Creative Commons CC BY license

Received date 25.10.2025
Accepted date 10. 11.2025
Published date 25.12.2025

How to cite: Верстин, Андрій. Трансформація моральних цінностей як один із елементів епохи постправди. HUMANITIES STUDIES: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2025. 25(102). P. 29–26.

doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-25-102-03>